

MANJŠINE

Delegacija manjšinskih novinarjev je obiskala švedsko govoreče Fince

Osem predstavnikov manjšinskih časopisov, ki izhajajo v Nemčiji, Romuniji, Italiji, Španiji in na Slovenskem, se je med 19. in 24. februarjem mudilo na Finskem, kjer je potekala letošnja izvedba študijskega obiska mednarodne organizacije MIDAS. Le-ta ima sedež v Bocnu, združuje pa celo vrsto manjšinskih dnevnikov, med katerimi je tudi nas. Po Baskih, Kataloncih in Nemcih iz Bocna je pester program srečan in ogledov tokrat priredila švedska manjšina na Finskem.

Na šestdnevem obisku so se Marian Wjenka (Srbske Nowiny), Sebastian Krüger (svobodni novinar), Bence Balazs (Szabadsag), Örs Syeghalmi (Bihari Napló), Klaus Innerhofer (Z am Sonntag), Aleksija Ambrosi (Primorski dnevnik), Carles Ribera (El Punt), Norbert Molnár (ÚJ SZÓ) in generalni sekretar organizacije MIDAS Günther Rautz udeležili približno dvajsetih srečanj, med katerimi so politiki, sociologi, pedagogi, docenti in novinarji prikazali stanje švedske manjšine na Finskem. Delegacija je sprejel manjšinski časopis Vasabladet, ki ima svoj sedež v mestu Vaasa/Vasa (prvi naziv je finski, drugi pa švedski).

Vasabladet je eden izmed najpomembnejših švedskih časopisov na Finskem in najbolj razširjen švedski list v deželi Österbotten/Pohjanmaa. Švedskih časopisov je vsekakor na Finskem kar šestnajst; povedati je namreč treba, da zaseda Finska po številu branih časopisov četrto mesto na svetovni lestvici. Pred leti so ocenili, da seže dnevno vsak bralec po najmanj dveh ali treh časopisih, danes pa je število prodanih kopij nekoliko upadlo. Trend gre vsekakor pripisati razcvetu novih tehnologij - primer so časopisi na spletu in sms novice -, ki so na Finskem izredno razširjene.

Finska šteje 5 milijonov in 200 tisoč prebivalcev, med njimi pa je 300.000 državljanov, pri katerih je materni jezik švedščina. Švedsko

govoreči Finci, kot se sami imenujejo - nimajo se namreč za Švede, pač pa za stooštote Fince, ki govorijo švedsko -, so prisotni predvsem na starih območjih, in sicer na zahodnem delu države (središče je mesto Vaasa/Vasa), na jugo-zahodnem območju (v okolici mesta Turku/Åbo), na jugu (v bližini prestolnice Helsinki/Helsingfors) in na jezikovno avtonomnih otokih Åland. Finska ustava priznava tako finščini kot švedščini status uradnega jezika, kar pomeni, da so vsi dokumenti, zakoni, zakonski predlogi, itd. napisani v dveh jezikih. V odnosu do javnih oblasti in sodstva sme švedsko govoreči državljani uporabljati materinščino, na krajevni ravni pa je možnost uporabe švedskega jezika odvisna od dvojezičnosti oz. enojezičnosti občine (poleg popolnoma finsko govorečih mest in vasi obstajajo tudi kraji z izključno švedsko go-

vorečim prebivalstvom). Občina je dvojezična, ko se v manjšini prepozna vsaj osem odstotkov nje-nega prebivalstva oz. 3000 ljudi. Pripadnost je določena na podlagi ljudskega stetja: ko se otrok rodi, ga stariši na matičnem uradu vpisejo v register kot pripadnika večine ali manjšine. V mesanih družinah se navadno stariši odločijo za manjšinski jezik.

Vaasa ima približno 57.700 prebivalcev, večino pa predstavljajo finsko govoreči občani (70 odstotkov). Manjšini pripada 25 odstotkov prebivalstva, pet odstotkov pa je priseljencev. Vsi napisi so dvojezični. Švedska ljudska stranka je izredno dobro zastopana tudi v občinskem svetu. Politične razprave se po vsej verjetnosti vlečejo v nedogled, saj se vsi svetniki najprej izražajo v materinščini, naj bo to finščina ali švedščina, nato pa se sami prevedejo svoj poseg v drugi jezik.

Udeleženci letošnjega študijskega obiska organizacije MIDAS

Ministrica Wideroos v pričakovanju na parlamentarne volitve: »Napadi na švedsko manjšino so pogostejši kot kadarkoli prej«

Ministrica za finance Ulla-Maj Wideroos

Prihodnjo nedeljo bodo na Finskem potekale parlamentarne volitve. Iz tega razloga je bil pogovor z Ulla-Maj Wideroos, finsko komunistično za finance (na Finskem skrbita za to področje dva ministra), ki jo je delegacija MIDAS srečala v Vaasi, se bolj zanimiv. Wideroosova pripada desno-sredinsko usmerjeni Švedski ljudski stranki, edini izključno švedsko govoreči stranki na Finskem.

Kaj predvideva finska zakonodaja v zvezi z manjšinami?

»Leta 2000 je Finska dobila novo ustavo, po kateri sta finski in švedski jezik državna in enakopravna jezika. Javna uprava, na primer, mora zagotavljati dvojezične storitve. Februarja leta 2003 je parlament odobril tudi zakon o jeziku. Proti so volili le tri poslanci. Na podlagi tega zakona imajo švedsko govoreči Finci pravico, da uporabljajo materinščino v odnosu do državnih oblasti in dvojezičnih občin.«

Kakšni so odnosi med jezikovno večino in manjšino?

»Odnosi so odlični, če primerjamo našo situacijo s tisto, ki jo doživljajo mnoge druge manjšine. Le redki švedsko govoreči Finci so bili v svojem življenju žrtve napada na račun jezika. V nedeljo, 18. marca, pa bomo docakali volitve. Moram priznati, da sem zaskrbljena nad sedanjim političnim vzdušjem. Doslej se je zoper pravice manjšine borila le stranka Pravi Finci, danes pa zgleda, da so napadi na manjšino samoumevna stvar.«

Kdo zastopa manjšino v parlamentu?

»Švedska ljudska stranka je na zadnjih volitvah dobila osem sedežev, svojega predstavnika pa imajo tudi avtonomni otoki Åland. Tudi nekatere druge stranke so dvojezične in imajo švedsko govoreče predstavnike v parlamentu. Trenutno ima Švedska ljudska stranka dva predstavnika v vladni koaliciji. Moj kolega Stefan

Wallin je minister za okolje, jaz sem pa minister za finance. Ob tem obstaja od leta 1919 tudi Švedska skupščina na Finskem, katere člani so prisotni v vseh strankah v parlamentu. Pomembno je, da ima švedska manjšina predstavnike v parlamentu. Naša stranka je bila pri tem v zadnjih 30 letih zelo uspešna.«

Za katere teme se zavzemate?

»Primer je reforma policijskih uprav. Njihovo število bodo razpolovili, mi pa zahtevamo, da bo v nekaterih uravnih pogovorni jezik švedščina. V krajih, ki so izključno švedski, je to zelo pomembno. Veliko smo se borili tudi za reformo javnega tozilstva. Bistveno je, da ima vsak državljan možnost, da se pred javnimi oblastmi brani v svojem jeziku. Če bi nas ne bilo v vladni koaliciji, bi morda to potrebo spregledali. Veliko truda smo ne nazadnje vložili v solstvo, na tem področju pa nimamo razlogov, da bi se pritoževali.«

V šoli se mnogi otroci iz finskih družin »poglabljajo« v učenje jezika manjšine

Na Finskem izredno veliko vlagajo v solstvo. Skrb se očitno obrestuje, saj dosegajo finski dijaki vidne rezultate na vseh mednarodnih testih za preverjanje ravni izobrazbe. Od 80. let se je število univerzitetnih diplomirancev kar podvojilo. »Pedagoška fakulteta je ena izmed najbolj zahtevnih. Sirsi je namreč odstotek maturantov, ki uspešno opravi vstopni izpit za medicino ali inženirstvo, kot pa za pedagoški študij. Samo najboljši postanejo vzgojitelji, učiteljski poklic pa družba ceni in spoštuje,« je skupini novinarjev razložil Michael Uljens, docent na pedagoški fakulteti švedske univerze Åbo Akademij v Vaasi.

Obvezno solanje na Finskem traja devet let (od 7. do 16. leta). Šest let je osnovne šole, obiskovanje vrtca pa ni obvezno. Kljub

temu obstajajo ustanove, neke vrste celodnevne jasli, ki skrbijo za otroke od 0 do 6 let. Na Finskem obstajajo sole s finskim in švedskim učnim jezikom. Večina mesanih zakonov izbere za svoje otroke švedske sole.

Švedsko govoreči Finci imajo možnost, da v svojem jeziku opravijo vse stopnje izobrazbe, tudi univerzo.

Pozornost predstavnikov manjšinskih dnevnikov so pritegnile predvsem sole s švedskim učnim jezikom, ki

niso namenjene manjšinskim otrokom, pač pa tistim, ki prihajajo iz popolnoma finskih zakonov. »Poglabljanje« (Immersion) je sistem, ki so ga v finskih solah prvič uvedli leta 1987. Pobudnika sta bila docenta in raziskovalca Christen Laurén, ki ga je delegacija MIDAS spoznala (gre za zelo znano in cenjeno osebnost in je morda edini, ki v domovini znanje Nokia nima mobitela), in njegova žena Ulla. Prva švedska sola za Fince je začela delovati ravno v Vaasi, v teku študijskega obiska pa so jo manjšinski novinarji obiskali. V osrednjo finsko osnovno solo v Vaasi zahaja 400 otrok, »poglabljanje« pa izvajajo v 21 razredih. Otroci najprej obiskujejo predšolsko ustanovo, kjer z njimi govorijo le švedsko, nato imajo od prvega do petega razreda vsako leto 10 odstotkov več pouka v finščini. V zadnjih starih letih obveznega solanja je 50 odstotkov pouka v švedskem, 50 pa v finskem jeziku.

Za savno v družbi je vsak trenutek pravi

Ob politiki, solstvu, tisku in kulturi švedske manjšine na Finskem je obisk organizacije MIDAS omogočil udeležencem, da so spoznali tudi navade prebivalstva. Med temi ni bilo mogoče prezreti savne, ki je morda najbolj znana finska tradicija na svetu. V Vaasi imajo mnoga stanovanja kar zasebno savno, posledično pa ni veliko javnih struktur. Neutrudna vodica skupine, novinarja časopisa Vasabladet Lars Rosenblad in Peter Ehrström, pa sta vendar poskrbela za ogled ene izmed teh. Delegacija je obiskala savno društva Pingvins, ki šteje 800 članov. Živosrebrni stolpec je kazal, da je zunanja temperatura -20 °C, domačini pa so mirno prehajali iz savne, kjer je približno 90 °C, v ledeno morje. Udeleženci študijskega programa so obiskali tudi ribica in ga spremljali, ko je lovil ribe skozi ledeno ploskev, s katero je pozimi pokrito morje.